

کیفیت در مطالعات گراندد تئوری

مریم اسماعیلی^۱، مهوش صلصالی^۲، محمدعلی چراغی^۳

مقاله مروری

چکیده

مقدمه: کیفیت مطالعات تحقیقی از جمله تحقیقات کیفی، موضوع مهمی برای کادر بالینی و محققینی است که قصد استفاده از تحقیق به منظور استفاده از بهترین شواهد، جهت ارایه مراقبت به بیمار را دارند. دستیابی به کیفیت در مطالعات کیفی از جمله گراندد تئوری اتفاقی نیست و به دنبال رعایت مجموعه‌ای از شرایط حاصل می‌شود. این مطالعه، به منظور شناسایی معیارهای مهم در ارزیابی کیفیت مطالعات گراندد تئوری صورت گرفت.

روش: پژوهش حاضر، مطالعه‌ای مروری بود که به دنبال جستجوی منابع الکترونیکی عمومی و اختصاصی و مرور کتب مربوط به روش تحقیق کیفی انجام شد. مقاله حاضر نتیجه بررسی ۱۰ کتاب و ۱۱ مقاله مرتبط با موضوع مطالعه می‌باشد.

یافته‌ها: رعایت اصول متدولوژیک تحقیق، از ارکان مهم در دستیابی به کیفیت در مطالعات گراندد تئوری است. توجه به فرایند سیار مطالعه، نمونه‌گیری تئوریتیکال، حساسیت تئوریتیکال، مقایسه مداوم، اشباع تئوریتیکال، تناسب روش شناسی و روش‌ها و برقراری ارتباط میان تحقیق و بدنه دانش، از جمله موارد مهم در دستیابی به کیفیت در مطالعات گراندد تئوری است.

نتیجه‌گیری: موضوع کیفیت در مطالعات گراندد تئوری، موضوع مهمی در تحقیقات کیفی است. محققان گراندد تئوری باید درک کاملی از روش‌های به کار گرفته در تحقیق داشته باشند و با رعایت پیش‌فرض‌های هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی و الزامات این نوع مطالعات، در جهت ارتقای کیفیت مطالعات گراندد تئوری تلاش کنند.

کلید واژه‌ها: کیفیت، گراندد تئوری، تحقیقات پرستاری

ارجاع: مریم اسماعیلی، مهوش صلصالی، محمدعلی چراغی. **کیفیت در مطالعات گراندد تئوری.** مجله تحقیقات کیفی در علوم سلامت ۱۳۹۲؛ ۲ (۳): ۲۹۶-۲۸۷.

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۹/۲۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۸/۱۵

دارد، این تحقیقات باید علمی، خلاق و هنرمندانه هدایت شوند تا کیفیت، محصول نهایی یافته‌های آن‌ها و منعکس کننده این جنبه‌ها باشند. کیفیت مطالعات تحقیقی، یک موضوع کلیدی برای بالینی‌ها نیز می‌باشد که قصد استفاده از تحقیق به منظور استفاده از بهترین شواهد جهت ارایه مراقبت به بیمار را دارند (۲). به دنبال افزایش استفاده از گراندد تئوری در تحقیقات پرستاری، توجه به کیفیت مطالعاتی که از این روش شناسی

مقدمه

کیفیت، یک ویژگی ابهام‌آمیز و دشوار در مطالعات کیفی است. در بحث کیفیت در تحقیقات کیفی، اغلب تصور می‌کنیم که معیارهای آن را برآورده کرده‌ایم؛ در حالی که دستیابی به معیارهای کیفیت کار دشواری است (۱). Flick مطرح می‌کند که مشکل چگونگی ارزیابی تحقیقات کیفی هنوز حل نشده است. با وجود همه مناظراتی که در مورد تحقیقات کیفی وجود

۱- دانشجوی دکتری، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

۲- استاد، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

۳- استادیار، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، مرکز تحقیقات پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

Email: m_salsali@hotmail.com

نویسنده‌ی مسئول: دکتر مهوش صلصالی

نخواهد داشت (۶). هدف از این مطالعه، بررسی دیدگاه‌های افراد صاحب نظر در چگونگی دستیابی به کیفیت در مطالعات گراندد تئوری بود.

روش

مقاله حاضر، یک مقاله مروری بود که به دنبال مرور وسیع متون به صورت الکترونیک و دستی انجام شد. جستجوی الکترونیک با بررسی پایگاه‌های اطلاعاتی CINAHL، Google Scholar، Proquest و Science Direct و مرور بر پایگاه‌های اطلاعاتی فارسی مانند SID، Iran doc و Magiran با استفاده از واژه‌های کلیدی Grounded theory، Qualitative research quality، Research quality و Nursing در آثاری با محدوده زمانی ۲۰۱۲-۱۹۸۵ انجام شد. در طی مرور پایگاه‌های فارسی، مقاله مرتبطی یافت نشد؛ از این رو، در این مرور، فقط از مقالات انگلیسی زبان استفاده گردید. در فرایند جستجو، از فهرست منابع مقالات برای جستجوی مقالات مرتبط (به صورت دستی) نیز استفاده شد. در فرایند جستجو، نویسندگان بدون قرار دادن محدودیت برای ورود و خروج از کلیه واژه‌های کلیدی برای به دست آوردن مقالات بیشتر استفاده کردند که مطالعات غیر مرتبط بسیاری به دست آمد. به این ترتیب، نویسندگان با مقالاتی روبه‌رو می‌شدند که تمرکز اختصاصی به کیفیت در مطالعات گراندد تئوری نداشتند و به طور کلی، به بحث در مورد معیارهای افزایش اعتبار تحقیقات پرداخته بودند. پس از مطالعه چکیده مقالات، مقالاتی انتخاب شدند که به طور اختصاصی بر موضوع کیفیت در مطالعات گراندد تئوری پرداخته بودند. حاصل این جستجو، ۲۵ مقاله و کتاب بود که نتایج مرور آن‌ها در زیر آورده شده است.

یافته‌ها

رعایت اصول روش شناسی تحقیقی از ارکان مهم در دستیابی به کیفیت در مطالعات کیفی شناخته شد. امروزه پیشرفت‌های زیادی در حوزه کیفیت تحقیق صورت گرفته است و منجر به محدوده متفاوتی از معیارها و استانداردهای قضاوت شده است. در این میان، مطالعات گراندد تئوری نیز از این قاعده

تحقیقی استفاده می‌کنند، حایز اهمیت است. یکی از موضوعاتی که به کرات در کیفیت تحقیقات کیفی مطرح می‌شود، موضوع اعتبار این تحقیقات است که نقطه نظرات متفاوتی در مورد آن وجود دارد. از نقطه نظر Hammersley تحقیقی معتبر محسوب می‌شود که به درستی اشکال یک پدیده را توضیح، توصیف و یا تئوری پردازی کند (۳). Winter نیز اعتبار یک مطالعه کیفی را تناسب روش شناسی تحقیق با حقایق می‌داند که به بهترین شکل ارایه می‌شود (۴). Morse نیز انسجام روش شناسی، نمونه‌گیری نظری، کفایت حجم نمونه و توجه به یک تحلیل فعالانه را از جمله استراتژی‌های مهم در توجه به کیفیت کلیه رویکردهای کیفی بر می‌شمارد (۵). اما نکته مهم، این است که کیفیت و اعتبار مترادف با هم نیستند. کیفیت یافته‌ها اشاره به نوع‌آوری، فکورانه بودن و خلاقیت در طی فرایند تحقیق دارد و این در حالی است که در تحقیقات کیفی، بیشتر از واژه اعتبار (Credibility) به جای روایی (Validity) استفاده می‌شود و این واژه نشان می‌دهد که یافته‌ها قابل اعتماد، باور پذیر و انعکاس دهنده تجارب مشارکت کنندگان از یک پدیده هستند (۶).

کیفیت در تحقیقات کیفی به این معنی است که وقتی خواننده و یا شنونده تحقیق را می‌خواند و یا می‌شنود، احساس کند که آن تحقیق را لمس و درک کرده است و این همان قدرت و کیفیت تحقیق در مطالعات کیفی است؛ یعنی خواننده تحقیق کیفی باید خود را به جای شرکت کنندگان در مطالعه قرار دهد. در واقع، کیفیت تحقیقات کیفی به معنی همزادپنداری کردن خواننده با تجارب شرکت کنندگان است. چنین تحقیقی باید مفهوم پردازی خوبی در مورد جزئیات تحقیق داشته باشد و به خواننده اجازه بدهد که در مورد داده‌ها و اعتبار آن‌ها نتیجه‌گیری کند.

در واقع، می‌توان گفت که کیفیت اتفافی نیست، در واقع به دنبال رعایت یک سری از شرایط ایجاد می‌گردد. اولین شرط آن انسجام روش شناسی است. اگر محقق ادعا دارد که از یک روش خاص استفاده می‌کند، باید کلیه قوانین و قواعد آن روش را رعایت کند. اگر محقق از یک روش مبهم و یا ترکیبی از روش‌های تحقیق کیفی با پیش‌فرض‌های فلسفی متفاوت استفاده کند، به طور قطع، تحقیق معتبر و با ارزشی

گرفته می‌شود (۱۲-۱۰). Glaser (به نقل از Elliott و Lazenbatt) نیز بر استفاده از روش شناسی در ارتباط با گراندد تئوری بحث‌های زیادی دارد؛ اما آن چه مطرح است، چگونگی استفاده از این برچسب‌ها و تعاریف و ارتباط دادن آن با فرایند تحقیق و پیش‌فرض‌های زمینه‌ای است (۸).

Grix در مطالعه‌ای ارتباط میان بلوک‌های ساختمانی در تحقیقات علوم اجتماعی را نشان می‌دهد (۱۴). همان طور که در شکل ۱ نشان داده شده است، روش و روش شناسی، زیر چتر پیش‌فرض‌های هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی قرار دارند. هستی‌شناسی با حقایق سر و کار دارد و سؤال اصلی آن این است که «ماهیت جهان اجتماعی چیست؟»، «آیا یک حقیقت بیرونی وجود دارد؟». این سؤالات هستی‌شناسی، سؤالات معرفت‌شناسی دیگری را به دنبال خواهد داشت، همانند این که «چطور دسترسی به دانش اجتماعی امکان پذیر است؟»، «آیا می‌توان دانش را جدا از فرایند تولید آن در نظر گرفت؟». با در نظر گرفتن چنین سؤالاتی، سؤالات روش‌شناسی ایجاد می‌شود: «از چه روش یا منطقی باید جهت تولید دانش استفاده شود؟»، «روش یا استراتژی کلی تحقیق چیست؟». در نهایت، روش‌شناسی یا استراتژی ایجاد شده، راهنمایی جهت روش‌های مورد نیاز خواهد بود و به سؤالاتی همانند «تکنیک‌ها و ابزارهای خاص جمع‌آوری داده‌ها کدامند؟» پاسخ می‌دهد (۱۳).

پس از گذر از سؤالات هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی، سؤال کلیدی که مطرح می‌شود این است که «آیا گراندد تئوری یک روش‌شناسی است یا مجموعه‌ای از روش‌ها است؟». در حالی که در این مورد، اختلاف نظرهای زیادی وجود دارد؛ اما گراندد تئوری یک استراتژی منسجم تحقیقی است که در آن باید اصول این نوع از مطالعات کیفی از ابتدا

مستثنی نبوده‌اند و معیارهای متعددی در سطوح مختلف، جهت بررسی کیفیت این مطالعات مطرح شده است که در زیر به آن‌ها اشاره می‌شود.

معیارهای ارزیابی کیفیت تحقیق

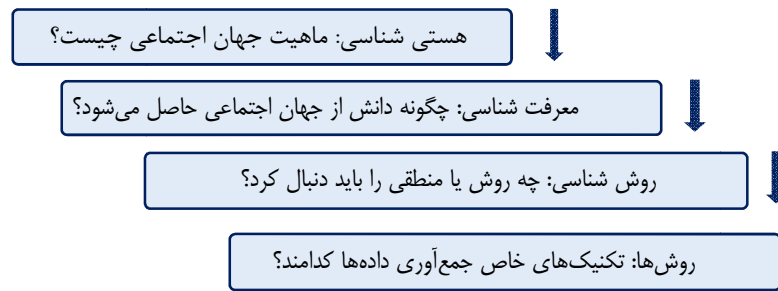
در بحث از کیفیت در تحقیق Hammersley (۳)، سؤال مهمی مطرح می‌شود که «آیا یافته‌های تحقیق، تصویر درستی از پدیده تحت مطالعه ارائه می‌کنند یا خیر؟». بر طبق نظر Murphy و همکاران یک راه پاسخ به این سؤال، توجه به روش تحقیق استفاده شده و در نظر گرفتن وسعت احتمال خطا در تحقیق است. یکی از رویکردهای ارزیابی کیفیت مطالعات تحقیقی، استفاده از معیارها و استانداردهای مورد پذیرش «بهترین تحقیق» است. منظور از «بهترین»، ارائه شواهدی است که نشان دهنده روایی، پایایی و یا سایر ویژگی‌ها در تحقیق باشد. مناظره‌های بسیاری در مورد بهترین تحقیق مطرح است؛ اما آن چه مسلم است این نکته بسته به دیدگاه فلسفی محقق و روش‌شناسی انتخابی او در یک پیوستار از دیدگاه تجربه‌گرایی (تحقیقات کمی) به تفسیر گرای (تحقیقات کیفی) متفاوت است (جدول ۱) (۷).

در گراندد تئوری، به عنوان یک روش‌شناسی تحقیقی آن چه در ارزیابی کیفیت مهم است، توجه به رعایت پیش‌فرض‌های روش و برقراری ارتباط آن با سایر اجزای این روش‌شناسی تحقیقی است.

در میان رویکردهای مختلف تحقیقات کیفی، گراندد تئوری به عنوان یک روش، یک روش‌شناسی و مجموعه‌ای از روش‌های تحلیلی و یا یک برون‌داد یا محصول نهایی شناخته می‌شود (۸، ۹). گراندد تئوری، مجموعه‌ای از اصول و اعمال و یا مجموعه‌ای از تکنیک‌ها و روش‌ها و یا «هم یک روش و هم یک تکنیک» یا طرح تحقیق و یا برون‌داد یک تحقیق در نظر

جدول ۱. معیارهای ارزیابی کیفیت تحقیقات [Elliott و Lazenbatt (۸)]

معیارهای کمی	معیارهای کیفی	معیارهای کلی	معیارهای گراندد تئوری Strauss و Glaser	معیارهای گراندد تئوری Strauss و Corbin
روایی	اعتبار		تناسب	
پایایی	قابلیت انتقال	روایی	استحکام	فرایند تحقیق
	وابستگی	مرتبط بودن	مرتبط بودن	بنای تجربی یافته‌ها
	قابلیت تأیید		قابلیت تعدیل	

شکل ۱. ارتباط میان بلوک‌های ساختمانی تحقیقات اجتماعی [Grix (۱۴)]

می‌شود. بنابراین، محققان علاقمند باید اطلاعات کافی در ارتباط با واژگان مرتبط با این رویکرد تحقیقی را کسب کنند. بعضی از این کلمات شامل نمونه‌گیری نظری، کدگذاری محوری، یادآورنویسی، استقرا، اشباع نظری، کدگذاری خط به خط و مقایسه مداوم است. اگر چه بعضی از این کلمات در ارتباط با گراندد تئوری هستند؛ اما بعضی دیگر، از عناصر مرکزی مطالعات کیفی محسوب می‌شوند (۱۵).

شاید این ایده درست باشد که گراندد تئوری یک استقرا است. Weed می‌نویسد گراندد تئوری شامل تولید تئوری توسط استقرا می‌باشد. در این رابطه، روش شناسان متعددی گزارش می‌کنند که این ادعا که گراندد تئوری استقراست، یک سوء برداشت شایع در میان استفاده‌کنندگان مبتدی از این رویکرد است (۱۵). Strauss و Corbin به وضوح مطرح می‌کنند که یک گراندد تئوری مؤثر، نیازمند تعامل و اثر متقابل میان استقرا و قیاس است و بسیاری از نویسندگان، این تعامل و اثر متقابل را به Abduction تعبیر می‌کنند (۶). سؤال کلیدی مطرح شده این است که «عناصر کلیدی روش شناسی گراندد تئوری چیست که محقق بدون وجود آن‌ها نمی‌تواند ادعای انجام گراندد تئوری را داشته باشد؟». همان طور که در متون مختلف مطرح شده است، در حال حاضر سه نسخه متداول از گراندد تئوری وجود دارد: Strauss، Glaser و Corbin و ساختار گرایی. در هر یک از این رویکردهای گراندد تئوری، ۸ عنصر کلیدی مطرح است که به اختصار به آن‌ها اشاره می‌شود:

۱- فرایند سیار (Iterative) تحقیق: گراندد تئوری مطالعه‌ای خطی نیست. فرایند جمع‌آوری داده‌ها جدای از

(مفهوم پردازی حوزه تحقیق) تا انتها (تولید نتیجه تحقیق) رعایت شود. در این حالت، ممکن است که گراندد تئوری بهترین مفهوم پردازی را داشته باشد. در این صورت گراندد تئوری، نه تنها یک روش شناسی بلکه یک روش شناسی کل (Total methodology) است که مجموعه‌ای از اصول را برای کل فرایند تحقیق ایجاد می‌کند (۱۴).

بحث

در بحث از کیفیت مطالعات گراندد تئوری، کیفیت در دو سطح میکرو و ماکرو مطرح شده است. در سطح میکرو، نگرانی‌ها پیرامون بیان هدف‌ها، همسانی درونی تحقیق و بررسی کیفیت بخشی از مطالعه به عنوان یک مطالعه مستقل است. در سطح ماکرو، تمرکز بر تناسب روش شناسی تحقیق، اهمیت سؤالات تحقیق و میزان اهمیت تحقیق در توسعه بدنه دانش در یک حوزه خاص است.

کیفیت تحقیق گراندد تئوری در سطح میکرو

کیفیت تحقیق در سطح میکرو، همسانی درونی تحقیق و کیفیت یک بخش از تحقیق را به عنوان یک مطالعه مستقل ارزیابی می‌کند. این بخش از ارزیابی کیفیت، عوامل مؤثر در همسانی درونی مطالعات گراندد تئوری را که در مطالعات کمی به عنوان اعتبار و روایی مطرح می‌شود، مورد بررسی قرار می‌دهد (۱۴).

Strauss و Corbin (به نقل از Weed) همواره نگران بودند که گراندد تئوری به صورت یک مد (Fashionable) در آید؛ چرا که روز به روز بر تعداد محققانی که از این رویکرد تحقیقی جهت هدایت مطالعات خود استفاده می‌کنند افزوده

مقابل عینیت گرایی در تحقیقات کمی است و نیازمند وارد شدن محقق به تحقیق است. حساسیت نظری تعامل متقابل و جذاب بین محقق و داده‌ها است که در طی آن، درک آن چه در داده‌ها توصیف شده است، به آرامی تکامل می‌یابد. در حساسیت نظری، محقق باید آگاه باشد که داده‌ها از دریچه دید او تفسیر می‌شوند (۶).

۴- کدها، یادآورها و مفاهیم: یکی از ادراکات غلط در مورد تحقیق گراندد تئوری، فرایند کد گذاری و مفهوم پردازی داده‌ها است. در فرایند کدگذاری در گراندد تئوری، از مرحله اول کدگذاری (کلمه به کلمه) که هدف آن توصیف پدیده است به سمت مرحله دوم کدگذاری حرکت می‌کنیم. این توسعه از توصیف به سمت مفهوم پردازی به کمک یادآور نویسی و اجازه دادن به ظهور ایده‌ها، عقاید و ارتباط آن با گزارش‌های اصلی مطالعه حاصل می‌شود. استراتژی روش شناسی برای این مرحله از گراندد تئوری، حرکت از کدها (توصیف) به سمت مفاهیم با کمک یادآورها است. Glaser نیز پیشنهاد می‌کند که نوشتن یادآورهای نظری، فعالیت مرکزی در طی فرایند تحقیق گراندد تئوری است. یادآورها تئوری پردازی کردن ایده‌های نوشته شده در مورد کدها و ارتباط آن‌ها در هنگام تحلیل و کدگذاری است (۶).

۵- مقایسه مداوم: روش مقایسه مداوم، در نظر گرفتن فرایند تحلیل چرخه‌ای در گراندد تئوری است. به صورت اولیه مقایسه بین داده‌ها و کدها، سپس بین کدها و مفاهیم و در نهایت بین مفاهیم و متون است. در این روش، محقق همزمان با تحلیل حرکت می‌کند و هر واقعه در داده را با سایر وقایع در داده‌ها ی بعدی از نظر تشابهات و تفاوت‌ها مقایسه می‌کند. این نوع از مقایسه، در تمام مراحل تحلیل ضروری است و به محقق اجازه می‌دهد تا یک طبقه/ موضوع را از سایر طبقات/ موضوعات تمایز دهد و نسبت‌ها و حیطه‌های خاص هر طبقه/ موضوع را شناسایی کند (۱۶، ۶).

۶- اشباع نظری: همان طور که متوجه شدیم گراندد تئوری یک فرایند سیار و چرخه‌ای است؛ البته در جایی از تحقیق، محقق احساس می‌کند که نیاز به ورود به چرخه و مرحله بعدی وجود ندارد. این شرایط توسط اشباع نظری

فرایند آنالیز داده‌ها نیست. داده‌ها جمع‌آوری، آنالیز و با متون مقایسه می‌شوند. مطالعاتی که داده‌ها را جمع‌آوری و سپس ادعا می‌کنند که از گراندد تئوری به منظور تحلیل داده‌ها استفاده می‌کنند، نمونه‌های شایعی از کاربرد نادرست روش شناسی گراندد تئوری هستند (۶).

۲- نمونه‌گیری نظری: در گراندد تئوری داده‌ها به منظور کمک به تعریف و توسعه مفاهیم نظری ناشی از تحلیل جمع‌آوری می‌شوند. بر خلاف بسیاری از رویکردهای نمونه‌گیری، «هدف از نمونه‌گیری نظری، تعریف ایده‌ها است و نه افزایش حجم نمونه اولیه» (۱۰). در این روش نمونه‌گیری، محقق داده‌ها را به صورت کامل قبل از تحلیل جمع‌آوری نمی‌کند و به طور معمول، تحلیل داده‌ها بعد از اولین جمع‌آوری داده‌ها حاصل می‌شود. در واقع، جمع‌آوری داده‌ها منجر به آنالیز می‌شود و آنالیز منجر به تولید مفاهیم، مفاهیم سوالات را ایجاد می‌کند، سوالات منجر به جمع‌آوری اطلاعات بیشتر می‌گردد و محقق، اطلاعات بیشتری در مورد مفاهیم کسب می‌کند و این فرایند چرخه‌ای، تا نقطه اشباع ادامه می‌یابد. در این شیوه نمونه‌گیری، در واقع آنالیز داده‌ها است که نوع جمع‌آوری داده‌ها و نمونه‌گیری‌های بعدی را تعیین می‌کند.

۳- حساسیت نظری: سؤال معمولی که اغلب در گراندد تئوری پرسیده می‌شود، این است که اگر جمع‌آوری داده‌ها راهنمایی برای ورود به آنالیز هستند (نمونه‌گیری نظری) راهنمای جمع‌آوری اولیه داده‌ها چیست؟ این سؤال به طور معمول در محققانی ایجاد می‌شود که بدون دانش و آگاهی کافی وارد حوزه تحقیقات کیفی می‌شوند. حساسیت نظری به این اشاره دارد که محقق باید با آگاهی از حوزه تحقیق وارد حیطه خاصی شود. این حساسیت با غرق شدن محقق در متون و ایده‌های کلی مرتبط با موضوع حاصل می‌شود (۶). حساسیت نظری «حساسیت در مورد مفاهیم» است و به عنوان نقطه حرکت به شکل‌دهی سوالات مصاحبه و توجه به داده‌ها، گوش دادن به شرکت کنندگان تحقیق و تفکر تحلیلی در مورد داده‌ها در نظر گرفته می‌شود. در واقع، حساسیت نظری به این معنی است که محقق با ذهنی باز و نه با ذهنی خالی وارد تحقیق شود. حساسیت در تحقیقات کیفی، نقطه

که می‌تواند کاربردی باشد و در نهایت، گراند تئوری باید قابل تغییر و به سمت توسعه و تعدیل بینش‌های جدید توسط تحقیقات تجربی بعدی در آینده در حرکت باشد (۱۸).

۸- تئوری ذاتی: تئوری حاصل از تحقیقات گراند تئوری، به دنبال جستجو و کاربرد عمومی تئوری نیست. تئوری حاصل از گراند تئوری، یک تئوری اساسی و ذاتی است؛ هر چند ممکن است تئوری‌های حاصل از گراند تئوری در سطوح وسیعی به کار روند و تئوری‌های ذاتی را به خلق تئوری‌های رسمی حاصل از گراند تئوری پیوند دهند (۶).

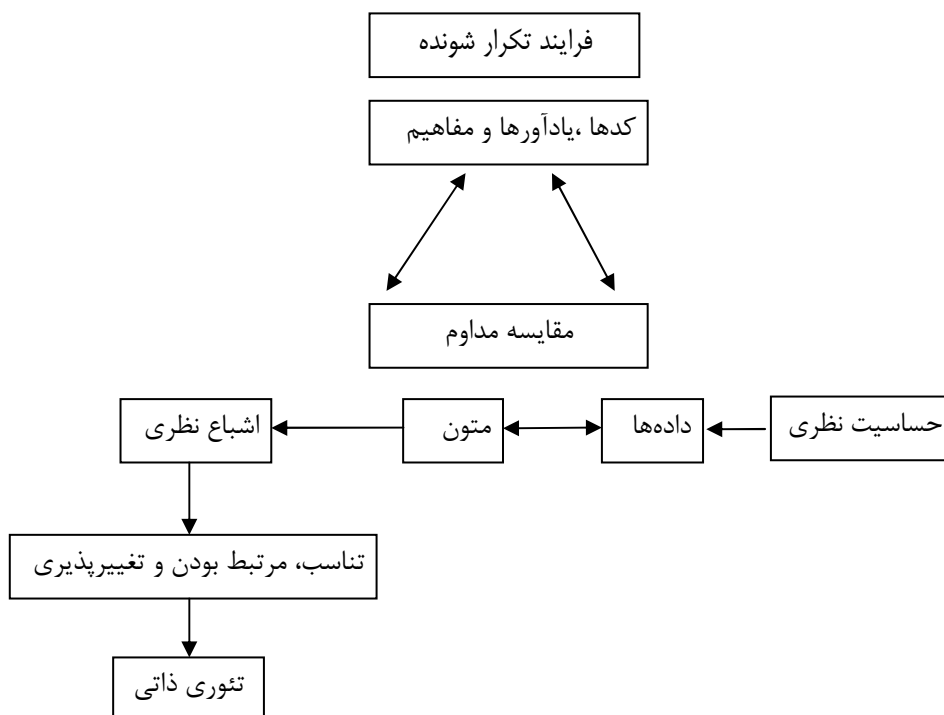
فرایند گراند تئوری و جایگاه این ۸ عنصر اساسی در شکل ۲ نشان داده شده است. رعایت این ۸ عنصر از ضروریات مهم در تحقیقات گراند تئوری است و اگر یکی از این موارد در پروژه تحقیق رعایت نشود، نمی‌توان به آن تحقیق گراند تئوری گفت (۱۵).

کیفیت تحقیق گراند تئوری در سطح ماکرو

نگرانی این سطح از کیفیت در ارتباط با اهمیت حوزه تحقیق، تناسب روش شناسی و روش‌ها در توضیح حوزه مورد مطالعه و ارتباط برقرار کردن میان تحقیق و بدنه دانش است. همان

شناسایی می‌شود. Charmaz (۱۱) مطرح می‌کند که اشباع زمانی رخ می‌دهد که داده جدید و بینش نظری جدیدی حاصل نشود. در واقع، اشباع نظری این اطمینان را ایجاد می‌کند که در گراند تئوری، غلظت مفهوم و تکامل نظری حاصل شده است (۱۷).

۷- تناسب، استحکام، مرتبط بودن و قابلیت تغییر: اعتبار و پایایی واژه‌های نامناسبی برای اندازه‌گیری کیفیت در گراند تئوری هستند؛ زیرا این مفاهیم، حاصل پیش‌فرض‌های هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی تجربه‌گراها در تحقیق می‌باشند. در مطالعات گراند تئوری، از واژه‌های دیگری برای بیان کیفیت تحقیق استفاده می‌شود که عبارت از تناسب، استحکام، مرتبط بودن و قابلیت تغییر (۶) هستند. تناسب، توسط مقایسه مداوم و اشباع نظری حاصل می‌شود و در ارتباط با چگونگی پیوند بین مفاهیم و تئوری استخراج شده از مطالعه، متناسب با وقایع و پدیده‌ها ارائه شده است. استحکام تئوری، زمانی حاصل می‌شود که تئوری قادر به توضیح تحلیلی برای مشکلات و فرایندها در بستر و زمینه مورد مطالعه باشد. مرتبط بودن تئوری، به وسعت مفاهیم واقعی درگیر در فرایندی اشاره دارد

شکل ۲. فرایند گراند تئوری [Weed (۱۵)]

طور که گفته شد، گراند تئوری نه تنها یک روش شناسی کلی (Total methodology) است؛ بلکه روش شناسی است که در چهارچوب پیش فرض‌های هستی شناسی و معرفت شناسی قرار دارد. در بسیاری از موارد، مشکلات کیفیت تحقیق در سطح ماکرو، عدم تناسب روش شناسی و روش‌های تحقیق است که می‌تواند منجر به عدم همسانی میان روش شناسی، روش و پیش فرض‌های هستی شناسی و معرفت شناسی زمینه‌ای مطالعه شود.

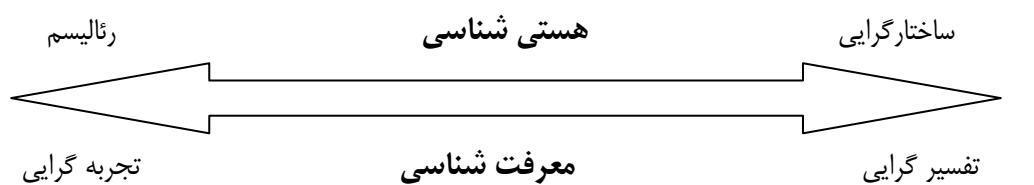
در شکل ۳، توضیح روشنی از هستی شناسی و معرفت شناسی ارائه شده است. همان طور که این شکل نشان می‌دهد، یک پیوستاری از پیش فرض‌ها برای هستی شناسی و معرفت شناسی مطرح است. در سمت چپ پیوستار هستی شناسی، با سؤالاتی در مورد واقعیت سر و کار داریم. پیش فرض مطرح شده، این است که واقعیت یک امر منفرد، مستقل و خارج از درک فرد است؛ این پیش فرض به رئالیسم اشاره می‌کند. در سمت راست پیوستار هستی شناسی، این پیش فرض وجود دارد که واقعیت، منفرد و عینی نیست و واقعیت‌های متعددی توسط افراد شناخته می‌شود. این پیش فرض، با برجسب ساختارگرایی شناخته می‌شود. در پیوستار معرفت شناسی با سؤالاتی در مورد دانش مواجه می‌شویم. در سمت چپ این پیوستار، این عقیده وجود دارد

که دستیابی به دانش از طریق مشاهده و یا اندازه‌گیری پدیده‌ها حاصل می‌شود. این پیش فرض به تجربه گرایی اشاره می‌کند. در سمت راست پیوستار معرفت شناسی، پیش فرض مطرح شده، این است که کسب دانش مستقیم از پدیده‌ها امکان پذیر نیست و دانش، از طریق فرایند تفسیر حاصل می‌شود؛ به این پیش فرض، برجسب تفسیر گرایی زده می‌شود (۱۹، ۱۴).

نسخه Strauss و Corbin گراند تئوری، معرفت شناسی تفسیری در رویکرد تحقیقی خود مورد توجه قرار می‌گیرد، اما هستی شناسی رئالیسم را نمی‌پذیرند و به پسا تجربه گرایی اشاره می‌کنند. پسا تجربه گرایی بر این نکته تأکید دارد که بعضی از جنبه‌های جهان اجتماعی به طور مستقیم، قابل اندازه‌گیری نیستند (۶).

در نسخه Glaser گراند تئوری، اعتقاد به هستی شناسی رئالیست و معرفت شناسی تجربه گرایی وجود دارد. او معتقد است پدیده به طور مستقیم از داده‌های جمع‌آوری شده استخراج می‌شود. گراند تئوری Glaser در سمت چپ پیوستار شکل ۳ قرار دارد. محققان دیگری از جمله Charmaz پیشنهاد می‌کنند که روش شناسی گراند تئوری با هستی شناسی ساختارگرا و معرفت شناسی تفسیری سازگارتر است (شکل ۴). گراند تئوری ساختارگرا، ماهیت

در شکل ۳، توضیح روشنی از هستی شناسی و معرفت شناسی ارائه شده است. همان طور که این شکل نشان می‌دهد، یک پیوستاری از پیش فرض‌ها برای هستی شناسی و معرفت شناسی مطرح است. در سمت چپ پیوستار هستی شناسی، با سؤالاتی در مورد واقعیت سر و کار داریم. پیش فرض مطرح شده، این است که واقعیت یک امر منفرد، مستقل و خارج از درک فرد است؛ این پیش فرض به رئالیسم اشاره می‌کند. در سمت راست پیوستار هستی شناسی، این پیش فرض وجود دارد که واقعیت، منفرد و عینی نیست و واقعیت‌های متعددی توسط افراد شناخته می‌شود. این پیش فرض، با برجسب ساختارگرایی شناخته می‌شود. در پیوستار معرفت شناسی با سؤالاتی در مورد دانش مواجه می‌شویم. در سمت چپ این پیوستار، این عقیده وجود دارد

شکل ۳. هستی شناسی و معرفت شناسی [Glaser (۱۶)]

شکل ۴. پیش فرض‌های نسخه‌های متفاوت از گراند تئوری [Madill و همکاران (۲۰)]

۴- وظیفه دیگر محقق، آموزش و مطالعه مداوم در مورد تحقیقات کیفی است. انجام مطالعات کیفی، کار ساده‌ای نیست و نیازمند درک عمیق محقق است. جهت دستیابی به کیفیت در تحقیقات کیفی، توجه به روش‌های جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها ضروری است.

۵- وظیفه دیگر، حساس بودن محقق به موضوع تحقیق است. محقق باید همگام با شرکت کنندگان مطالعه حرکت کند و معنای عمیقی از تجارب آن‌ها را کسب کند. حساسیت، همدلی، احترام و صداقت در تحقیق ضروری است.

۶- کار سخت و تحمل دشواری تحقیق و در عین حال، رها کردن خود و استفاده از نظرات دیگران، مقایسه نظری و تفکر به شیوه‌ای جدید از وظایف دیگر محقق است. محققان کیفی باید ایده‌های جدید را بپذیرند و از استراتژی‌های جدید، انعطاف پذیر و خلاقانه به منظور دستیابی به معنی گفته‌های شرکت کنندگان استفاده کنند.

۷- آگاهی روش‌شناسی (Methodological awareness) محقق که نشان می‌دهد محققان باید از کاربرد تصمیمات حاصل از فرایند آگاه باشند. آگاهی روش‌شناسی، پیش‌بینی مشکلات احتمالی در جریان مطالعه است.

۸- تمایل به تحقیق به خاطر خود مطالعه از دیگر وظایف محققان است. Strauss و Corbin معتقدند که یکی از دلایل ضعف کیفیت مطالعات کیفی، اجبار به انجام این مطالعه در برنامه‌های تحصیلات تکمیلی است (۶).

نتیجه‌گیری

موضوع کیفیت در مطالعات گراندد تئوری، موضوع مهمی در تحقیقات کیفی است. نویسندگان باید درک کاملی از روش‌های به کار گرفته شده در تحقیق داشته باشند و پیش‌فرض‌های هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی آن را در روش تحقیقی خود به کار گیرند. در کیفیت تحقیق در سطح میکرو، نویسندگان باید کلیه پیش‌فرض‌های مطالعات گراندد تئوری را بپذیرند و رعایت کنند. در این شرایط، گراندد تئوری به عنوان یک روش‌شناسی کلی شناخته می‌شود و برچسب گراندد تئوری باید جهت مطالعاتی استفاده شود که شرایط و

عینی بودن پدیده‌ها را رد می‌کند و بر ساخته شدن معنی از طریق تعامل محقق و تحقیق اشاره می‌کند (۲۰، ۱۱). سوآلی که مطرح می‌شود، این است که استفاده از کدام نسخه در پرستاری مناسب‌تر است؟ پاسخ این که فرقی نمی‌کند، آن چه مهم است رعایت پیش‌فرض‌های فلسفی هر یک از این نسخه‌ها است؛ اما آن چه از بررسی متون بر می‌آید، استفاده از نسخه Strauss و Corbin در مطالعات پرستاری بیشتر به چشم می‌خورد و بنابراین، رعایت پیش‌فرض‌های هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی این نسخه، از عوامل مهم کیفیت در سطح ماکرو در تحقیقات گراندد تئوری است.

دومین جنبه از کیفیت در سطح ماکرو، در نظر گرفتن دانش حاصل از مطالعات گراندد تئوری است. مطالعات گراندد تئوری منجر به ایجاد یک تئوری ذاتی به جای یک تئوری عمومی قابل کاربرد در یک حوزه خاص می‌شوند. تئوری ذاتی حاصل از گراندد تئوری، می‌تواند به سمت تئوری رسمی (Formal theory) حرکت کند و این حرکت، نیازمند در نظر گرفتن حقیقت زمینه‌ای در حوزه ذاتی و پذیرش پیشنهاد نسخه ساختار‌گرایی گراندد تئوری است (۲۱، ۱۴، ۶).

وظایف محققین در برابر کیفیت مطالعات کیفی

Strauss و Corbin، ۸ وظیفه مهم را برای محققان بر می‌شمارند که در زیر به آن‌ها اشاره می‌شود:

۱- رعایت اصول روش‌شناسی تحقیقی از ارکان مهم در دستیابی به کیفیت در مطالعات کیفی است. به طور مثال، اگر محقق قصد استفاده از گراندد تئوری را جهت هدایت مطالعه خود دارد، باید اصول و روش‌های مرتبط با این رویکرد تحقیقی - شامل نمونه‌گیری نظری، مقایسه مداوم و ساخت تئوری - را بپذیرد.

۲- دومین وظیفه محقق، مشخص کردن هدف تحقیق متناسب با روش‌شناسی تحقیق است. محقق باید تفاوت بین توصیف و ساخت تئوری را متناسب با روش تحقیق شناسایی کند.

۳- وظیفه بعدی، خودآگاهی است. محقق به عنوان بخشی از تحقیق باید از تورش‌ها و پیش‌فرض‌های مؤثر خود بر تحقیق آگاه باشد.

بحث کیفیت در سطح ماکرو، نویسندگان باید به طور واضح نسخه‌های موجود گراندد تئوری و تفاوت‌های هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی میان آن‌ها را بشناسند و روش‌های استخراج دانش حاصل از آن‌ها را نیز رعایت کنند.

معیارهای آن ۸- عامل ذکر شده در این مقاله- را دارا باشند. همچنین معیارهای کیفیت در گراندد تئوری از جمله تناسب، استحکام، مرتبط بودن و قابلیت تعدیل و تغییر یا مفاهیم متناسب حاصل از این معیارها باید در نظر گرفته شود. در

References

1. Suddaby R. From the Editors: What Grounded Theory is Not. *Acad Manage J* 2006; 49(4): 633-42.
2. Flick U. *An Introduction to Qualitative Research*. Thousand Oaks, CA: Sage; 2009.
3. Hammersley M. Some Notes on the Terms 'Validity' and 'Reliability'. *British Educational Research Journal* 1987; 13(1): 73-81.
4. Winter G. A Comparative Discussion of the Notion of 'Validity' in Qualitative and Quantitative Research. *The Qualitative Report* 2000; 4(3-4).
5. Morse JM. Myth #93: Reliability and Validity Are Not Relevant to Qualitative Inquiry. *Qual Health Res* 1999; 9(6): 717-18.
6. Strauss A, Corbin JM. *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. London, UK: Sage; 1998.
7. Murphy E, Dingwall R, Greatbatch D, Parker S, Watson P. Qualitative research methods in health technology assessment: a review of the literature. *Health Technol Assess* 1998; 2(16): iii-274.
8. Elliott N, Lazenbatt A. How to recognize a 'quality' grounded theory research study. *Aust J Adv Nurs* 2005; 22(3): 48-52.
9. Holt NL, Dunn J. Toward a Grounded Theory of the Psychosocial Competencies and Environmental Conditions Associated with Soccer Success. *Journal of Applied Sport Psychology* 2004; 16(3): 199-219.
10. Morgan TK, Giacobbi P. Toward two grounded theories of the talent development and social support process of highly successful collegial athletes. *The Sport Psychologist* 2006; 20(3): 295-313.
11. Charmaz K. *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide Through Qualitative Analysis*. London, UK: Pine Forge Press; 2006.
12. Greckhamer T, Koro-Ljungberg M. The erosion of method: examples from grounded theory. *International Journal of Qualitative Studies in Education* 2005; 18(6): 729-50.
13. Salsali M, Fakhr Movahedi A, Cheraghi MA. *Grounded Theory Research in Medical Sciences*. Tehran, Iran: Boshra Publication; 2007. [In Persian].
14. Grix J. Introducing Students to the Generic Terminology of Social Research. *Politics* 2002; 22(3): 175-86.
15. Weed M. Research quality considerations for grounded theory research in sport & exercise psychology. *Psychology of Sport and Exercise* 2009; 10(5): 502-10.
16. Glaser B. *Emergency vs Forcing: Basics of Grounded Theory*. Mill Valley, CA: Sociology press; 1992.
17. Holloway I, Freshwater D. *Narrative Research in Nursing*. Malden, MA: John Wiley & Sons; 2009.
18. Sparkes AC, Smith B. Judging the quality of qualitative inquiry: Criteriology and relativism in action. *Psychology of Sport and Exercise* 2009; 10(5): 491-7.
19. Salsali M, Parvizi S, Adib-Hajbagheri M. *Qualitative Research*. 1st ed. Tehran, Iran: Boshra Publication; 2007. [In Persian].
20. Madill A, Jordan A, Shirley C. Objectivity and reliability in qualitative analysis: realist, contextualist and radical constructionist epistemologies. *Br J Psychol* 2000; 91(Pt 1): 1-20.
21. Salsali M, Taleghani F, Barimnezhad L. *Philosophy, Science and Nursing Theories*. Tehran, Iran: Boshra Publication; 2004. [In Persian].

Quality in Grounded Theory Studies

Maryam Esmaeili¹, Mahvash Salsali², Mohammad Ali Cheraghi³

Review Article

Abstract

Introduction: The quality of qualitative research is an important issue for clinicians and researchers that use research in order to deliver high quality care. Gaining quality in qualitative research, such as grounded theory, is not an accident and is achieved by abiding a set of circumstances. The aim of this study was to identify the most important criteria in assessing the quality of grounded theory studies.

Method: This is a review study done by an extensive review of literature in the form of electronic and printed materials. This paper therefore, has reviewed 10 related books and 11 related papers.

Results: The result of literature review showed that compliance to methodological principles of research is the key element in achieving quality in grounded theory studies. Paying attention to dynamic research process, theoretical sampling, theoretical sensitivity, constant comparison, theoretical saturation, methodological fitness, and linking research and body of knowledge are important factors in achieving quality in grounded theory.

Conclusion: Quality in grounded theory is an important issue in qualitative research. Grounded theory researchers must have a thorough understanding of methods used in research. Moreover, they must try to improve the quality of grounded theory studies by considering ontological and epistemological assumptions.

Keywords: Quality, Grounded theory, Nursing research

Citation: Esmaeili M, Salsali M, Cheraghi MA. **Quality in Grounded Theory Studies.** J Qual Res Health Sci 2013; 2(3): 287-96.

Received date: 06.11.2013

Accept date: 16.12.2013

1- PhD Student, Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

2- Professor, Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

3-Assistant Professor, Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Nursing and Midwifery Care Research Center, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Corresponding Author: Mahvash Salsali PhD, Email: m_salsali@hotmail.com